

MINISTERSTVO VNITRA

Poradní sbor náměstka ministra vnitra pro státní službu
k zákonu o státní službě

Závěr č. 30

**ze zasedání poradního sboru náměstka ministra vnitra pro státní službu k zákonu
o státní službě ze dne 8. února 2019**

Zrušení služebního poměru služebním orgánem ve zkušební době

Možnou obranou proti právně vadnému oznámení o zrušení služebního poměru ve zkušební době služebním orgánem i proti právně vadnému doručení je žádost o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu.

Odůvodnění

Poradní sbor náměstka ministra vnitra pro státní službu k zákonu o státní službě se zabýval problematikou zrušení služebního poměru služebním orgánem ve zkušební době [§ 74 odst. 1 písm. f) zákona o státní službě].

Služební orgán i státní zaměstnanec jsou oprávněni zrušit služební poměr ve zkušební době¹ z jakéhokoliv důvodu nebo bez uvedení důvodu. Pokud jde o zrušení služebního poměru služebním orgánem, služební poměr skončí ze zákona² dnem doručení písemného oznámení o zrušení služebního poměru, není-li v něm uveden den pozdější (služební poměr může skončit

¹ Zkušební doba se podle § 29 odst. 2 zákona o státní službě stanoví v délce 6 měsíců od zařazení na služební místo nebo od jmenování na služební místo představeného a prodlužuje se o dobu celodenních překážek ve službě, pro které státní zaměstnanec nekoná službu v průběhu zkušební doby, a o dobu celodenní dovolené.

² Pro srovnání lze doplnit, že zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, upravuje zrušení služebního poměru ve zkušební době v § 41a, podle kterého jsou oprávněni zrušit služební poměr ve zkušební době bezpečnostní sbor i příslušník i bez uvedení důvodu. Pokud jde o zrušení služebního poměru bezpečnostním sborem, služební poměr skončí uplynutím 5 kalendářních dnů ode dne doručení rozhodnutí služebního funkcionáře příslušníkovi, nejpozději však uplynutím zkušební doby. Na rozdíl od úpravy v § 74 odst. 1 písm. f) zákona o státní službě, kdy ke skončení služebního poměru dochází ze zákona, dochází v hmotně právně obdobném případě ke skončení služebního poměru příslušníků bezpečnostních sborů rozhodnutím. Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, upravuje zrušení služebního poměru ve zkušební době v § 21a, podle kterého jsou oprávněni zrušit služební poměr ve zkušební době služební orgán i voják, a to i bez uvedení důvodu. Pokud jde o zrušení služebního poměru služebním orgánem, služební poměr zaniká posledním dnem kalendářního měsíce, ve kterém bylo doručeno rozhodnutí služebního orgánu vojákovi. Rozhodnutí o zrušení služebního poměru ve zkušební době musí být doručeno nejpozději 5 dnů před dnem, kdy má služební poměr zaniknout. I v případě služebního poměru vojáků z povolání tedy dochází, na rozdíl od úpravy v § 74 odst. 1 písm. f) zákona o státní službě, ke skončení služebního poměru vojáků z povolání rozhodnutím.

nejpozději uplynutím zkušební doby). Služební orgán nesmí ve zkušební době zrušit služební poměr v době prvních 14 dnů dočasné neschopnosti státního zaměstnance k výkonu služby.

Otázkou, již se poradní sbor zabýval, byla otázka možnosti obrany státního zaměstnance/bývalého státního zaměstnance proti oznámení o zrušení služebního poměru služebním orgánem, v jehož důsledku došlo ke skončení služebního poměru ze zákona.

K tomu lze uvést, že ačkoliv zrušením ve zkušební době skončí služební poměr ze zákona, podmínkou jeho skončení je bezvadné doručení formálně i materiálně bezvadného oznámení o zrušení služebního poměru ve zkušební době druhé straně služebního vztahu. Není-li bezvadně doručeno formálně i materiálně bezvadné oznámení o zrušení služebního poměru ve zkušební době druhé straně služebního vztahu, služební poměr neskončí a dále trvá. Proti právně vadnému oznámení o zrušení služebního poměru ve zkušební době služebním orgánem i proti právně vadnému doručení musí být dána možnost obrany, neboť jako takové zasahuje do veřejných subjektivních práv státního zaměstnance.

Jako možnost obrany je třeba vyloučit podání odvolání, neboť oznámení o zrušení služebního poměru ve zkušební době není, na rozdíl od úpravy služebního poměru příslušníků bezpečnostních sborů a vojáků z povolání, správním rozhodnutím a o zrušení služebního poměru ve zkušební době se nevede řízení ve věcech státní služby.

Možnou obranou proti právně vadnému oznámení o zrušení služebního poměru ve zkušební době služebním orgánem i proti právně vadnému doručení je podle názoru poradního sboru žádost o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu. Státní zaměstnanec/bývalý státní zaměstnanec je oprávněn požádat služební orgán o rozhodnutí, zda jeho služební poměr trvá, nebo zda zanikl. Jako žádost o určení právního vztahu by mělo být v této věci posuzováno jakékoliv podání státního zaměstnance/bývalého státního zaměstnance, z něhož vyplývá nesouhlas státního zaměstnance/bývalého státního zaměstnance se zrušením služebního poměru ve zkušební době služebním orgánem.

Rozhodne-li služební orgán o tom, že služební poměr státního zaměstnance trvá a nezanikl, lze ohledně postavení státního zaměstnance v mezidobí od nezákonného zrušení služebního poměru ve zkušební době do okamžiku, kdy státní zaměstnanec bude opět moci vykonávat službu, dovodit, že doba, po kterou státní zaměstnanec nemohl vykonávat službu, je překážkou ve službě na straně služebního úřadu a státnímu zaměstnanci za tuto dobu přísluší plat.

Tento závěr poradního sboru pozbyl relevance, neboť byl překonán nálezem Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1038/25 ze dne 9. července 2025.

Ústavní soud dospěl k závěru, že obranou proti oznámení o zrušení služebního poměru služebním orgánem ve zkušební době není žádost o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu, ale může jí být správní žaloba, přičemž konkrétní žalobní typ Ústavní soud neuvedl.

V nálezu soud argumentoval tím, že řízení o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu není opravným prostředkem, ale zvláštním typem řízení, které umožňuje správnímu orgánu v prvním stupni vydat v pochybnostech deklaratorní rozhodnutí, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo. Správní orgán v tomto řízení nemůže konstituovat žádná práva ani povinnosti a nemůže jakkoli napravovat vady či nezákonnosti v předcházejících řízeních. Smyslem řízení podle § 142 správního řádu je odstranit spor, nejasnost či pochybnosti, které brání jednotlivci ve výkonu jeho veřejných subjektivních práv a k nimž se veřejná správa ještě autoritativně nevyjádřila. Řízení o určení právního vztahu nemůže sloužit k přezkumu výsledku činnosti správních orgánů, se kterým zákon spojuje další účinky. Ústavně významné je pak především to, že podání návrhu na zahájení řízení o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu není omezeno žádnou lhůtou. Tato časová neohraničenost práva zahájit řízení o určení právního vztahu je tak v tomto případě v rozporu s principem právní jistoty, jakožto jedním ze základních pilířů demokratického právního státu. Prostřednictvím tohoto řízení není možné zpětně zpochybnit zákonnost určitého postupu či rozhodnutí.

Současně s přijetím zákona č. 448/2024 Sb. došlo k dílčí změně ustanovení § 74 odst. 1 zákona o státní službě, a nově je zrušení služebního poměru služebním orgánem nebo státním zaměstnancem ve zkušební době z jakéhokoli důvodu nebo bez uvedení důvodu, jako skončení služebního poměru ze zákona, uvedeno pod písm. d).